

Juan Ösu

Juan Oso

Quechua de Margos – Yarowilca – Lauricocha,
Huánuco

© 2018 Asociación Cristiana JAWCA
Pasaje San Mateo, Lote 05, La Esperanza – Amarilis
RUC: 20404799534
Huánuco – Perú – 2018

Ilustrador: Jhonel Rosales Córdova

Unayshi juk warmi aywarqan chakrapa tsoqlukuq. Chakracho tsoqlukuykaptinshi elaqpita juk jatunkaray ösu yuripaykur warmita shawatakurkur apakurqan warmin kananpaq. Tsayshi warmiqa mantsakaywan upatacashqa kar qaya-kuytapis mana kamäpakurqantsu. Tsayshi ösuqa warmita patpatyaykachaykaqta machayninman chayatsirqan.

Tsay ösupa machayninqa jatunkaray qaqa chawpinchöshi karqan. Tsayshi wanwanyaykaq qaqa chawpincho kaptin warmi maypa yarqamunanpaqqis mana karqantsu. Tsaynöpis

warmi mana yarqamunanpaq jatunkaray läja
rumiwanshi machay punkutapis ösuqa
tsapaykurqan.

Tsaychöshi warmi waqalar waran waran
wichqararqan. Ösunashi warminta pasaypa
kuyashpan imaykatapis mikunanpaq waran waran
ashtaparqan. Tsaylamanshi yakutapis puyñuwan
ashtapaq. Nirkurpis tsaylamanshi uyshatapis,
kuchitapis, wäkatapis y imayka munti uywakunapa
aytsantapis apapaq. Tsayno apapaptinshi warmiqa
waran waran chashlalarraq aytsata ankapakurir
mikuq.

3 2 8

Tsayno kuyar shumaq rikaptinshi warmiqa tsay
ösuwan yachakashqana täkurqan. Ösuwan tsayno
taykarshi warmiqa ösupa tsurinta qeshyaq rika-
kurqan. Qeshyaq kar antujashqankunatapis
lapantashi ösuqa warminta ashtapaq. Tsaypita
killan aypämuptinnashi warmiqa kuyaylapaq ösu
malwata wacharqan.

Tsurin kuyaylapaq kikin niraq yuriykuptinshi
ösuqa kushikushpan saltaykacharqanraq. Tsayshi
jinan höra aywar yayan yana carnita apamurqan
warminpa almentunpaq. Tsayshi warmintaqa
wachakushqanpita sharkunanyaq waran waran
sirvirqan. Warmin sharkurkuptinnashi ösuqa yapay

waran waran aywaq warminpaq y tsurinpaq mikuy
ashiq.

Ösu malwapaqa rinrinkuna ösupanöshi karqan.
Cäranqa runapano karqan. Cuerpunshi itsanqa
pasaypa milwasapa karqan. Tsaynöpis makin-
kunaqa mamananöshi karqan. Chakinkunashi
itsanqa taytanpano karqan. Tsay ösu malwaqa
winaylantashi pasaypa puklay siki karqan.
Runanöpis ali yarpayniyuqshi karqan. Tsayshi
winaylanta parlaytapis yachakurqan maman
parlashqannöla.

Wawan kuyaylapaq kaptinpis warmiqa runan
ösu yarquriptin mamananpaq y castankunapaq
waqalarshi tarqan. Tsayno waqaqta rikarshi wawan
ösu malwaqa mamanta kuyapashpan tapurqan
imapita waqaykashqantapis. Tsayshi mamananqa
wilarqan castankunapaq lakikur waqaykashqanta.
Tsayshi ösu malwaqa yarpachakurqan imanöpapis
tsay machaypita mamanta jorqunanpaq.

Tsayshi puklakuqnöla punku tsaparaq jatun-
karay läja rumita waran waran kuyutsiq. Tsayshi
kalpan masna yurirkuptinqa juk kuticho taytan
kutiykämushqanta mana musyar qaqa chawpinpita
taytan jananman tsay läja rumita tanqariykurqan.
Tsayshi tsay läja rumiqa taytan ösutaqa pitirkuq-
lapaq nitiykurqan.

Taytanta rumi nitirashqanyaqlashi ösu malwaqa
mamanta qaqa chawpinpita aparikurkur jorqa-

murqan. Jorqurkuptinnashi mamananqa ösu malwata nirqan: “Kananqa jukla markapa qeshpikushun, hiju”. Tsayno nirshi warmiqa wawan ösuta pushakurkur markata qeshpir aywakurqan.

Karutana qeshpiykaptinshi awkis ösu kawarir-kamur nitiraykaq läjata tanqariykur sharkurkurqan. Nirkurnashi warminta y tsurinta watukunanpaqqa mana karqannatsu. Tsayno mana tariykurshi pasaypa löcutarraq kay lädupa wak lädupa pampata

muskiykachar warmin maypa aywashqantapis
yupinpa qatiparqan.

Tsayno qatipar taripa taripa qatipaykaptinshi
warminqa markaman wawanta pushashqa yayku-
riykurqan. Markaman warmin yaykuptinnami
ösuqa markaman yaykuyta mantsakushpan
tsaylapitana yapay machayninman waqaraykar
kutikurqan.

3

Markachönashi warmiqa mamanpa wayinman
chayaykuptin mamanqa kushikushpan rikarpis
alman kashqanta yarparqan. Payqa yarparqan
unayna wanushqa kashqanta. Tsayno yarparpis
wawan kashqanta shumaq tantiyaykurshi makala-
kurkur waqarqan. Niykashqanchöshi ösu malwata
rikaykur pasaypa mantsakashqa rikakurqan.
Tsayshi wawanta nirqan: —¡Imapaqtaq kay ösu
malwataqa apamushqanki!

Maman tsayno niptinshi wilaparqan ima
pasashqantapis. Tsayno wilapar tsay ösu malwapis
wawan kashqanta wilaptinshi maman ima ruray-
tapis mana kamäpakurqantsu. Tsaypitanashi
mamanqa kayno nirqan: —Ay, imanäshuntaq, hïja.
Jina suertikichari tsayno kanaykipaq karqan.

Tsaypitanami maman kaqlacho lapan tarqan.
Nirkurnami mamanqa yarpachakurir wawanta

kayno nirqan: —Wawaykita tayta cüraman apashun ushatsinantsipaq. Mana ushatsiptintsiqa râyupis wayrapis ushamäshunpaqmi. Tsaynöpis mana ushatsiptintsiqa capazchari diablupis wawaykita apakunqapaq.

Tsayno parlakurkurnashi wamranpaq padrînutashirqan. Tsayshi runakunaqa awniyqashqanchöpis ösu niraq kashqanta rikaykur pipis mana munarqantsu padrînun kayta. Tsayshi kikin cüratana ruwakurqan padrînun kananpaq. Tsayno ruwakäriptinnashi cüräqa awnirqan. Nirkurnashi diyata jitapänakurqan imaypis ushatsinanpaq.

Tsaypitanashi jitapänakushqan junaq chämuptin iglesiaman wawanta aparqan ushatsinanpaq. Ushatsinanpaqnashi libruman jutinta churananpaq tayta cürä tapurqan ima jutin kashqantapis. Tsayshi jutiynaq wawan kashqanta wilaptin kikin tayta cürä nirqan Juan Ösu jutin kananpaq.

Tsay jutiwan ushatsishqanpitanashi Juan Ösuqa “gracias, padrínu” nir cürapa makinta mutsarqan. Nirkurqa kushikushpan qochparqan. Tsaypitanashi pïmaypis Juan Ösulapana tsay wamrata reqipäkuq.

3 4 8

Juan Ösuqa shakshaylantashi pasaypa traviësu karqan. Tsayshi awilanpis mamanpis pasaypa ajayarqan mana cäsukuypa imatapis lutankunata ruraptin. Tsayno ajayarshi Juan Ösuta maman kayno nirqan: —Padrïnuyki cüra estudiatsishunaykipaq pay kaqman aywakuy, papä.

Tsayno niptinshi Juan Ösuqa: —Aywakushaq ari padrïnümanqa, mama —nirqan.

Tsayno nirshi padrïnun kaptin cürata qoykurqan ashmakunanpaq. Tsaypitanashi cüräqa kushishqa ashmakur escuëlaman churarqan. Tsayshi escuëlachöqa preceptor yachatsishqanta yachakunanpa trukanqa wamrakunata puklapälar kakuq. Tsaycho mayqan wamrapis milwanta tsutaptinga “jimanirtaq puklapämanki, caräju!” nir azul azulta rikchakuqpaq laqyarqäriq. Tsaynölashi wamrakunapa pelötantapis pashtaq pashtaq jaytarqäriq.

Tsayno ruraptinshi wamrakunaqa quejakurqan directorman. Tsayshi directorqa oficinanman pushaykur chäpa jananman qonqurpaykatsir astarqan. Tsayno astaykaptinshi directortapis tikrapar “jtsayno astamänaykipaqaqqa pitaq kanki, caräju!” nir sueñupäkuqpaq kutaykurqan. Tsayno kashqanpitashi directorqa escuëlapita jitarirqan.

Escuëlapita tsayno jitariptinnashi törriman witsarkur mana chawaypa campanata tukaykar qoyarkuq. Tsayno tukaptinshi alwasirqa aywarqan michänanpaq. Michaptinshi alwasirtapis kutaykamurqan törripa ventänanpa pampaman shamuqpaq. Tsayno alwasirta kutaykuptinshi autoridäkunaqa cüraman aywarqan quejakunanpaq.

3 5 8

Tsayshi cüraqa ima ruraytapis mana kamäpakur runakunata yätsirqan laya waskalawanna jatun kaq campanata warkunanpaq. Tsayno ruratsirqan tukaptin campanapa watun rachikämur Juan Ösuta nitiypa wanutsinanpaq. Tsawraqa runakuna cüra yätsishqannöla jatun kaq campanata warkurkup-tinshi yapay Juan Ösuqa aywarqan campana tukaq. Tukaykaptinshi watun rachikaptin jatun kaq campanaqa jananman tunimurqan. Tsayno

tunimuptinshi “¡o caräju!” nir campanataqa marqarkur juk läduman churarqan.

Nirkurnashi aywarqan yapay warkunanpaq läzu ashimuq. Lázuta apaykamurnashi campanataqa yapay chanaq warkurqan. Nirkurnashi padrínun kaqman aywaykur nirqan: —Wilapähayki, padrínu, ima pasamashqantapis. Tukaykaptimi jatun kaq campanaqa janäman tunimushqa. Tsaytami kananqa mana tuninanpaq läzuwan chanaq warkaykamushqä.

Tsayno wilapaptinshi cüraqa shonqulancho yarpachakur pasaypa mantsakashqa rikaparqan.

Tsaypitanashi Juan Ösuqa cällikunapa puriptin alqukuna kaniptinpis wanuq wanuq jaytarqäriq. Chakrakunaman aywaykurpis runapa tsoqlun-kunatashi pasaypa ushaq. Tsaynölashi runakunapa kuchintapis uyshantapis wanuq wanuq saqtarqäriq. Tsayno kaptinshi tsay markacho runakunaqa ajayashpan cürata juezman quejarqan.

3 6 8

Tsayshi cüraqa lapanpita pägapakur ima ruraytapis mana kamäpakurqantsu. Tsayshi Juan Ösuta nirqan iglesia rurinman yaykuykur tsay junaq qoyaylata rezakunanpaq. Tsayno nirshi Juan Ösuta iglesia rurinman wichqaykurqan. Tsaycho wichqararshi Juan Ösuqa santukunata pampaman

zorquykur puklakurqan. Puklaykashqanchöshi virgen Mariápa umanta pakiriykurqan.

Nirkurnashi altarman witsarkur ashipakuykashqancho cürapa sotänantapis tariykur jatikurqan. Nirkurqa misata rurar cüra upukunan vñutapis lapanta upukurkur shinkashqa altarcho jitaraykarqan.

Tsaypitanashi cüraqa aywarqan Juan Ösu rezakushqanta o mana rezakushqantapis rikananpaq. Tsayshi yaykurinanpaqqa santukuna pichuypa pichushqa pampacho jitarpaykaqta rikarqan. Shumaq tantiyaykunanpaqqa virgen Mariápis uman pakishqashi jitaraykänaq. Tsayshi mantsakashqa rikachakuykashqanchöqa Juan Ösutapis sotänan jatishqa altar chakincho jitaraykaqta rikarqan. Tsayshi aywar kuyurkatsinanpaqqa pasaypa shinkashqa jitaraykänaq. Tsayshi kuyutsir rikcharkatsiptinqa Juan Ösuqa nirqan: —Padrñnu, ¿imanirtaq kayjinanpa patsa jiruruykan?

Tsayno niptinshi cüraqa nirqan: —¿Imatataq rurashqanki? ¿Maychi misa rurakunä vñnu imata upukurkushqanki?

Tsayno niptinshi Juan Ösuqa nirqan: —Qampis misata rurar upuqta rikarchaq noqapis ichiklata yawarkurqä. Yawarkupti mishkiptinchaq upukurkurqä, padrñnu.

Tsayno niptinshi cüraqa ima ruraytapis mana kamäpakur Juan Ösu jatiraykashqan sotänatapis loqtiparir waqtapa qarquriykurqan.

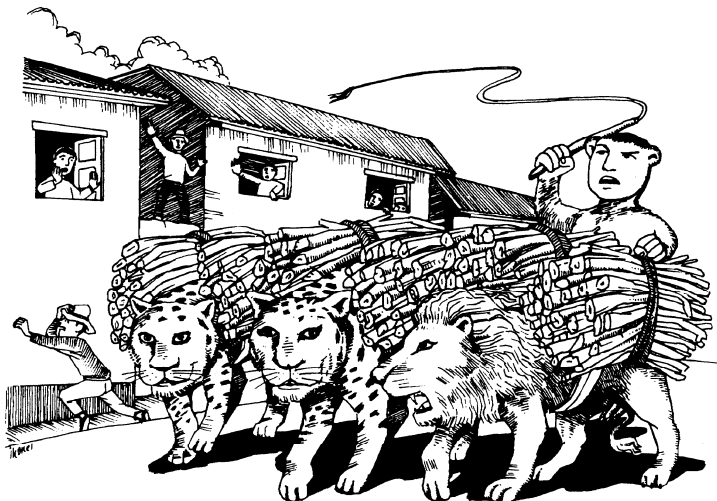
Tsaypita warantinnashi cüraqa Juan Ösuta nirqan: —Mulakunawan montäñapa ayway yantakamunaykipaq, papä.

Cüraqa sakrilapa tsayno nirqan atska leonkuna y tigrükuna Juan Ösuta tsaycho mikukurkunapaq kashqanta yarparsi. Tsayno yarparsi awkis mana väliq mulakunata kamariparqan Juan Ösu yantakuq aywanapaq. Tsaynölashi mirkapanpaq watyatapis ruraparqan yantakuq aywar mikunanpaq.

Tsay awkis mulankunata karunakurkur ishkay junaq aywayta Juan Ösuqa yantakuq aywarqan. Montäñaman chayaykurshi mulankunapa karunakunata paskarir qewata mikunanpaq qarqurqan. Nirkurshi tsay junaq qoyaylata yantata tseqtaykar Juan Ösu qoyarqan. Yantata ayparkatsirna warantin junaq mulankuna shuntamuq aywarshi mulankunataqa tarirqan leonkuna y tigrükuna mikuykaqta.

Tsayshi Juan Ösuqa: “¿Muläkunataku mikushqanki, caräju? ¡Kananqa kikikitami yantata cargashayki!” nir jayta jaytarkur leontapis tigrütapis waskakunawan tsarirqan yantata cargananpaq.

Waskawan tsariptinshi leonpis tigripis kikinta tikrapayta munarqan. Jinatashi Juan Ösuqa laqya laqyarkur yantata cargarqan. Yantata cargakurkurshi padrinun kaqman qatirqan.

Yantan cargashqa leonkunapis tigrikunapis markaman yaykuykaqta rikarshi mantsakushpan runakunaqa wakpa kaypa qeshpir aywakärirqan. Iglesia patiunman yaykuykaqta rikarshi cürapis pasaypa mantsakushpan qeshpir aywakurqan. Tsayshi Juan Ösuqa pitapis mana rikar kikilan cargankunata paskapakurir leonkunatapis tigrikunatapis kutikunanpaq jaytaraykar qarquriykurqan. Qarqushqanpita kutiykunanpaqshi tayta cürapis iglesiachöna almatakashqa puriykarqan.

Tsayshi Juan Ösu padrĭnun kaqman witiykur kayno nirqan: —Padrĭnu, wilapāshayki ima pasamashqantapis. Apashqā mulakunatami leonkuna tigrĭkuna yantakushqāyaq lapanta mikukurkushqa. Tsaymi kikĭnkunata jayta jaytarkur yantata cargamushqā. Manami gustulanwanqa kachaykushqātsu.

8

Tsayno wilapaptinshi padrĭnunqa ima ruraytapis mana kamāpakurqantsu. Tsayshi lakishqa yarpachakuykashqancho yarparkurqan pasaypa jākuq hacienda wayĭkunacho condenādu tashqanta. Pĭmaypis tsay wayiman yaykuq kaqtaqa tsay condenādu wanutsiqshi. Tsayshi Juan Ösutapis tsay condenādu wanutsinanta munar cūraqa Juan Ösuta kayno nirqan: —Ay hĭju, qamqa ali geniuyuqmi kanki. Tsay jākuq hacienda wayĭkunachōmi pĭmay yaykuq kaqtaqa tsay condenādu wanutsin. Tsay condenāduta kikinta ayway wanutsimuy, papā.

Tsayno niptinshi Juan Ösuqa mana mantakuypa: —Aywā ari, padrĭnu. ¡Kananmi pĭ kashqā-tapis musyamanqa! —nirqan.

Tsayno niptinshi cūraqa fiĕrru garrutita kamariparqan condenāduwan pelyananpaq. Tsayno kamariparkurshi cūraqa nirqan: —Vincishqaykita

musyanäpaq wara tsaka tsakala imaykatapis
rupatsimunki qoshtämunanpaq.

Tsayno yätsishqannölashi Juan Ösuqa tardina
tsay jäkuq wayiman aywarqan condenäduta
wanutsinanpaq. Tsayshi tsay wayiman chayaykur
“¡wayilayki!” nirqan. Tsayno niptinshi condenä-
duqa altuspita “pasakalämuy, tayta” nirqan.

Tsayshi juk cuartuman yaykurinanpaqqa
kuyaylapaq bancukuna kaykänaq. Pisupis pasaypa
kuyaylapaqshi kaykänaq. Tsayshi altuspita
condenäduqa kayno nimurqan: —Patsa tsakash-
qanyaq tsaycho kaykaq awardientita upukuqno tsay
banculacho jamapaykay, tayta.

Tsayno niptinshi Juan Ösuqa upyakuqno patsa
tsakashqanyaq shuyararqan. Patsa tsakarkuptin-
nashi kuchucho kaykaq mechëruman atskita
ratatsirqan. Atskita ratarkatsiptinnashi altuscho
jaqraraypa jaqrarar puriyta qalaykurqan
condenäduqa.

Tsaypitanashi altuspita juk chankan tunimurqan
pampaman. Tsayshi Juan Ösuqa “¡imataq kayqa,
caräju!” nirqan. Tsayno rikaraykaptinshi jukaq
chankanna ¡jaqraq! nir tunimurqan. Tsayno
tunimuptinpis mana mantsakuypashi rikaraykarqan
Juan Ösuqa. Tsaypitanashi chankaynaq rikraynaq
umaynaq cuerpulan tunimurqan. Tsayta rikaykurshi
“¡mantsakunä imatachari yarpan caräju!” nir
awardientita mas qorkurqan.

Tsayno rikaraykaptinshi chankankunaqa tsay cuerpuman laqakarqan. Tsaypitanashi juk rikran tunimurqan. Tsaypis juklashi tsay jitaraykaq cuerpuman laqakarqan. Maylantanashi jukaq rikranpis tunimur jukla tsay jitaraykaq cuerpuman laqakarqan. Ultimutanashi umanqa toqu nawi tunirpamur jukla tsay jitaraykaq cuerpuman laqakarkuptin kawaykaq runanöna condenäduqa ichirkurqan.

Tsayshi condenäduqa jukla Juan Ösuwan pelyayta qalaykurqan. Tsayshi Juan Ösuqa mana utikaypa mana mantsakuypa itsuq makinwan wirurqan. Condenäduwan waraylata pelyaykaptinshi gällu cantarkamurqan. Tsayshi condenäduqa: —Vinciykamanki imachi —nirqan.

Tsayno niptinshi Juan Ösuqa: —Noqataqa ni leonpis ni tigripis manami vincimashqatsu. ¿Tsaytsuraq qam vinciykamankiman, caräju? —nirqan.

Tsayno nir pelyaykaptilannashi gällu chiyaypa chiyar cantarqan. Tsayshi condenäduqa pasaypa utikashqa karna Juan Ösuta ruwakurqan kachaykunanpaqna. Tsayshi Juan Ösuqa nirqan: —Kacharinäpaq lapan riquëzaykitaraq entregamay.

Tsayno niptinshi condenäduqa tsay haciendayuq pampakushqanta qoritapis qellaytapis perolninpa jorqapäramurqan. Tsayno

jorqaparkamurshi patsa warānanpaqna kaykaptin
condenāduqa “¡aywalä!” nir elqakākurqan.

Tsayshi Juan Ösuqa cūra nishqannöla patsa
waraykaptinna tsay wayicho tarishqan makwa
röpakunata y mukakunata qotuykur ninawan
rupatsirqan qoshtānanpaq.

Cüranashi Juan Ösu wanukushqanta yarpar
tsaka tsakala rikachakurqan hacienda wayi kaqpa.
Tsayshi rikärinanpaqqa pukutaynöraq qoshtay
sharkuykänaq. Tsayta rikaykurshi cūraqa
mantsakashqa wayinpa kutikurqan Juan Ösuta
imanöpapis wanutsiyta mana kamäpakushpan.

Tsaypita maylantanashi Juan Ösuqa pasaypa
utikashqa cūra kaqman chayarqan kayno nir: —
Padrīnu, kayraq condenāduwan waraylata pelyar
punuytapis tariykushqätsu. Jinatami ichipaykä-
maqta condenādutaqa vincishqä. Vinciptinami
perolkunawan condenāduqa pamparaykashqanpita
jorqaparkamar aywakushqa. ¡Aku maski
rikanaykipaq, padrīnu!

Tsayshi ima kashqantapis musyananpaq jukla Juan Ösuwan cüraqa aywarqan. Chayaykur rikananpaqqa pasaypa chipchipyarshi perolkuna junta qellaypis qoripis kaykarqan. Tsayta rikaykurshi cüraqa pasaypa kushikurqan. Nirkurnashi puëdishqanta apakurkur wayinpa kutirqan mulanta apananpaq. Tsay mulawanshi qoyarkurqan qorita y qellayta ashtaykar.

Tsay qellayta y qorita Juan Ösu condenädupita chaskishqanta mana reclamananpaqshi cüraqa Juan Ösupa mamantana tsay unay haciendata

qoykurqan. Tsaynöpashi Juan Ösuqa mamananqa haciendayuqna rikakurqan.

œ 9 œ

Tsaypitanashi Juan Ösuqa campanata imay hörapis tukaq yapay churakarqan. Tsayta michap-tinqa kikin cüratanashi “¡michämänaykipaqqa pitaq qam kanki!” nir azul azulta rikchakuqpaq laqyarqan.

Tsainashi cüraqa ima ruraytapis mana kamä-pakushpan yarpachakuykashqancho yarparkurqan yakucho shenqaypa wanutsinanpaq. Tsayshi Juan Ösuta nirqan: —Wak tsimpaman jatun barrätata pasatsiy, hiju.

Tsayno niptinshi Juan Ösuqa nirqan: — Tsaytaqa pasaratsishaq ari, padrïnu.

Tsayno nirshi barrätata umrukurkur chayashqa mayuman yaykurqan tsimpananpaq. Tsayshi chawpiman yaykuylanta pasaypa chayashqa mayu kaptin barrëtan umrushqa hundikäkurqan. Tsaychöshi Juan Ösuqa shenqaypa wanurqan. Tsaynöpashi imaykatapis rurarkur Juan Ösuqa wanur ushakarqan.